

відображено головну сутність толерантності: поважати права інших бути такими, які вони є, та не допускати заподіяння їм шкоди.

Усі наведені погляди на толерантність не вичерпують множинності інших точок зору, головна умова – знайти компроміс між агресивністю та байдужістю. Тому толерантність якраз і сприяє знаходженню конструктивного вибору «золотої середини», коли потрібно жити не для себе й не для інших, а з усіма та для всіх.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Библия. Книги Священного Писания Ветхого и Нового Завета. Свято– Успенская Почаевская лавра. – 2005. – 1373 с.
2. Гречко П. Различия: от терпимости к культуре толерантности: учеб. пособие / П. Гречко. – М.: Изд– во РУДН, 2006. – 415 с.
3. Гукаленко О. В. Поликультурное образование: теория и практика: монография / О. В. Гукаленко. – Ростов– на– Дону : РГПУ, 2003. – 512 с.
4. Крейн І. Концепція толерантності як універсальної категорії еволюції розуму: метапідхід / І. Крейн // Вісник Національної Академії наук України. – 2006. – № 11. – С. 22–42.
5. Межкультурное взаимодействие субъектов образовательного процесса: учебное пособие. – Житомир: Изд– во ЖГУ им. И. Франко, 2007. – 352 с.
6. Соціалізація і соціальне виховання: навч. посіб. / Іванченко А. В., Сбруєва А. А., Дікова– Фаворська О. М. – Житомир: Полісся, 2006. – 216 с.
7. Тартаковский М. С. Человек – венец эволюции? / М. С. Тартаковский. – М.: Знание, 1990. – 48 с.
8. Ханстантинов В. О. Політичний вимір толерантності: ідеї та проблеми: [монографія] / В. О. Ханстантинов. – Миколаїв: Вид– во ЧДУ імені Петра Могили, 2011. – 336 с.
9. Хомяков М. Б. Проблема толерантности в христианской философии / М. Б. Хомяков. – Екатеринбург: Изд– во УрГУ, 2000. – 214 с.
10. Хмелько В. Макросоціальні зміни в українському суспільстві за роки незалежності / В. Хмелько // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2003. – № 1. – С. 18–19.

УДК 378.046.4

Кавецький В. Є.,

кандидат педагогічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри педагогіки і психології
та інклюзивної освіти ТОКІШПО

**ПІДВИЩЕННЯ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧИХ
ДИСЦИПЛІН ДО ЗДІЙСНЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКОЛАХ**

У Концепції Нової української школи зазначається, що за експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями. Зазначимо, що видатний Патріарх, історик, філософ і педагог Й. Сліпий теж акцентував увагу на тому, що «питомець мусить виробити в собі передсвідчення, що він вчиться не для іспиту, але для знання правди і для життя» [1, 177]. Нова освітня парадигма зумовлює й нові вимоги до особистості педагога. Він повинен бути не як єдиний наставник та джерело знань, а як коуч, фасилітатор, тьютор, модератор в індивідуальній освітній траєкторії дитини[2]. Зазначимо, що Й. Сліпий теж вважав, що викладач «має всіма можливими способами тримати слухачів при предметі питаннями, наглядними образами, повторюванням і підсвіжуванням та пізнанням літератури, вводити в наукові проблеми. Занимати становище до них і до старих питань»[1, 187]. У структурі готовності педагогічних працівників до професійної діяльності виділяють такі компоненти: мотиваційний, емоційний, когнітивний і операційно-дійовий [4, с.15]. А. Садова до основних компонентів готовності педагогів до професійної діяльності відносить такі як мотиваційно-цільовий, змістово-операційний, орієнтаційний, оцінно-регулятивний [3]. У сучасних підходах, спрямованих на підвищення ефективності професійно-педагогічної діяльності значна увага приділена особливостям використання компетентнісного підходу, що передбачає формування педагогічної майстерності як інтегрованої характеристики педагога. Педагогічну майстерність, за І. А. Зязюном, можна уявити як поєднання загальнонеобхідного для професії педагога та індивідуального, які зосередилися в одній конкретній особистості вчителя. У структурі педагогічної майстерності він виділяє чотири блоки характеристик: гуманістична спрямованість; професійні знання; педагогічні здібності; педагогічна техніка. Тож важливо підготувати вчителя до реалізації принципів педагогіки партнерства, в основі яких лежить повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей)[2].

Однією з форм підвищення психолого-педагогічної компетентності вчителів суспільствознавчих дисциплін є проведення відповідного тренінгу, метою якого є формування професійно важливих якостей у педагогів, сприяння підвищенню компетентностей вчителів з надання консультаційної допомоги учасникам навчально-виховного процесу в ЗОШ.

Завдання тренінгу:

1) підвищити рівень обізнаності вчителів суспільствознавчих дисциплін щодо психологічних чинників педагогічної діяльності, напрямами професійного самоздійснення і самовдосконалення;

2) сформуванню навички побудови конгруентних стосунків у системах «вчитель-учень», «вчитель-директор ЗОШ», «вчитель-батьки», «вчитель-вчитель»тощо;

3) сприяти розвитку в учителів особистісних професійно важливих якостей, підвищення рівня психолого-педагогічної культури педагогів;

4) сприяти формуванню в педагогів власного стилю професійної діяльності.

Теоретична частина тренінгу передбачає висвітлення таких тем:

1) Професійно важливі якості вчителя суспільних дисциплін.

2) Консультаційна допомога учасникам навчально-виховного процесу в ЗОШ як один з важливих видів професійної діяльності вчителя.

3) Психологічна культура педагога.

Теоретична частина включає в себе ознайомлення педагогів з особливостями розвитку професійно важливих якостей вчителя, напрямами підвищення психологічної культури педагога, аналіз специфіки надання консультаційної допомоги учням та їхнім батькам, колегам тощо. Основними формами роботи в цій частині тренінгу є міні-лекція, сократична бесіда, кейс-метод, брейнсторминг.

Практична частина передбачає роботу за такими напрямами:

1) Аналіз основних проблемних питань, що повстають перед вчителями суспільствознавчих дисциплін під час здійснення ними професійної діяльності.

2) Розвиток комунікативних та організаторських здібностей педагогів.

3) Формування психолого-педагогічної компетентності вчителя суспільствознавчих дисциплін.

4) Формування мікронавичок консультування у педагогів.

5) Аналіз особливостей індивідуального стилю вчителів.

Практична частина тренінгу передбачає застосування засвоєних теоретичних знань в практичній діяльності педагогів, проведення інтерактивних вправ для розвитку психолого-педагогічної компетентності вчителів, формування навичок надання консалтингових послуг учасникам навчально-виховного процесу в ЗОШ.

Під час цієї частини тренінгу застосовуються такі методи активізації діяльності: розминки, психологічні вправи, мозкові штурми, аналіз поведінки в ігрових ситуаціях, рольові ігри, дискусія, обговорення.

Досвід проведення тренінгових занять з педагогічними працівниками в ТОКІППО засвідчив ефективність використання такої технології задля підвищення рівня психолого-педагогічної компетентності вчителів, здатності вибудовувати взаємодію з суб'єктами навчально-виховного процесу в ЗОШ на основі педагогіки партнерства, розвиток у них відповідних професійно важливих якостей, сприяв формуванню індивідуального стилю діяльності педагога.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гринів О.І. Йосип Сліпий як історик, філософ, педагог. – Львів: Тріада плюс, 2012. – 276 с.
2. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/>
3. Садова Т.А. Професійна компетентність та готовність до педагогічної діяльності: сутність і взаємозв'язок / Т.А. Садова [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/331/84/>
4. Чорна І.М. Формування психологічної готовності майбутнього вчителя до профорієнтаційної роботи у школі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / І.М. Чорна. — Київ, 2003. — 20 с.

УДК 159.923:37.035.6

Михальченко Н. В.,

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри педагогіки та загальної психології